

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

**Парламентське дослідження
щодо законодавчого забезпечення функціонування
кримінальної розвідки**

Парламентське дослідження щодо законодавчого забезпечення функціонування кримінальної розвідки*

***Анотація.** У парламентському дослідженні проаналізовано організаційно-правові засади законодавчого забезпечення функціонування кримінальної розвідки. Розглянуто кращі практики європейського та світового досвіду в цій площині, зокрема Європолу, Великобританії, Австралії, Австрії, Іспанії, а також законотворчі ініціативи Литви, Швеції, Фінляндії. Визначено подальші шляхи удосконалення законодавчого забезпечення кримінальної розвідки в умовах проведення системного реформування органів правопорядку в Україні.*

***Ключові слова:** кримінальна розвідка, організована злочинність, оцінка загроз, криміногенна ситуація, поліцейська діяльність, кримінальний аналіз, правоохоронні органи, державна кримінальна політика, національна безпека, громадська безпека, національний координаційний орган у сфері боротьби з організованою злочинністю.*

Зміст

I. Вступна частина	4
II. Основна частина	10
1. Моделі і стратегії кримінальної поліцейської розвідки.....	10
2. Інституційно-функціональне забезпечення координації заходів у сфері боротьби з організованою злочинністю з використанням методології кримінального аналізу.....	11
3. Європейська модель кримінальної розвідки.....	17
4. Законодавче забезпечення кримінальної розвідки в державах ЄС.....	21
III. Висновки.....	23

I. Вступна частина.

Актуальність дослідження. Важливою складовою національної безпеки є удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю, формування ефективної системи її інституційного забезпечення, запровадження механізмів координації та взаємодії уповноважених органів у сфері боротьби з організованою злочинністю тощо. Своєю чергою, першочергово це передбачає впровадження систем проведення аналізу ризиків і кримінального аналізу в процес боротьби з організованою злочинністю, забезпечення діяльності штатних негласних працівників, їх легендування та оперативного прикриття під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та участі в кримінальних провадженнях¹. Попри діючий правовий режим воєнного стану, важливою складовою розбудови сектору безпеки й оборони залишається посилення спроможностей правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю, у тому числі з транснаціональною, що включає активне застосування і використання методології та напрацювань кримінальної розвідки.

Актуальність тематичного напрямку цього дослідження підкреслюється тим, що 21 березня 2025 року заступник Міністра внутрішніх справ України О. Сергєєв узяв участь у восьмому засіданні Комітету асоціації Україна – ЄС. Серед питань, які обговорювалися під час цього заходу, був стан боротьби з організованою злочинністю, зокрема питання щодо: здобутків за наслідками завершення трьох етапів реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю; необхідності розробки комплексного плану практичних заходів протидії організованій злочинності на 2025 рік; прискорення розгляду законопроекту про утворення Національного координатора у сфері боротьби з організованою злочинністю; активізації роботи з напрацювання законопроекту про кримінальну розвідку, проекту стратегії про фінансові розслідування; визначення подальших перспектив щодо проведення у 2025 році оцінки загроз організованої злочинності та тяжких злочинів за методологією SOCTA².

Відповідно до пункту 1.7. Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 року №792-р³, у рамках модернізації організаційно-правових засад оперативно-розшукової діяльності у 2025 році передбачається розробка законопроекту про кримінальну

¹ План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 року № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text>

² МВС взяло участь у восьмому засіданні Комітету асоціації між Україною та ЄС. URL: <https://mvs.gov.ua/news/mvs-vzialo-ucast-u-vosmomu-zasidanni-komitetu-asociaciyi-miz-ukrayinoiu-ta-jes>

³ План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 року № 792-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2024-%D1%80#Text>

розвідку (Criminal Intelligence). Вказані ініціативи продубльовано в пункті 50 Плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік, яким передбачається розроблення та подання Уряду відповідного законопроекту (про кримінальну розвідку)⁴. Цей законопроект має включати організаційне-правове забезпечення системи гласних і негласних пошукових, розшукових заходів і засобів, що ґрунтуються на аналітиці (кримінальний аналіз, правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою (ILP-модель), спрямованих на своєчасне запобігання, виявлення та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Ухвалення цього законопроекту очікувано сприятиме забезпеченню, з урахуванням мети поступової адаптації законодавства України до права ЄС, поетапної трансформації оперативно-розшукової діяльності до кримінальної розвідки, установлення чітких критеріїв її відмежування від кримінальної процесуальної, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності.

Кримінальна розвідка як важливий напрям реформування органів правопорядку останнім часом набуває актуальності, перспективи її розвитку на нормативному рівні закріплені в положеннях Стратегії боротьби з організованою злочинністю⁵, ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року №11265-р, та у Плані заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю⁶, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 850-р. Своєю чергою, у 2006 році у стінах українського парламенту було зареєстровано проект Закону України «Про кримінальну розвідку»⁷, проте подальшого розвитку ці законодавчі ініціативи не отримали.

Також варто відмітити, що тематика кримінальної розвідки залишається доволі актуальною як серед практиків, так і серед науковців, насамперед з огляду на неоднозначне змістовне наповнення та особливості поняття «кримінальна розвідка». Основні суспільно-правові та оперативно-службові чинники, які визначають місце й функції інституту кримінальної розвідки правоохоронних органів і спецслужб у забезпеченні національної безпеки України досліджували Д. Веденєєв та О. Семенюк⁸. Питання впровадження методології кримінальної розвідки в поліцейську діяльність перебували у фокусі уваги таких науковців, як:

⁴ План пріоритетних дій Уряду на 2025 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.02.2025 року № 131-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2025-%D1%80#Text>

⁵ Стратегія боротьби з організованою злочинністю, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 року № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80>

⁶ План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 року № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-%D1%80#Text>

⁷ Проект Закону України «Про кримінальну розвідку» (реєстр. № 9187 від 02.03.2006). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=27067

⁸ Веденєєв Д., Семенюк О. Місце й функції кримінальної розвідки у системі забезпечення національної безпеки України. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Серія «Юридичні науки»*. 2024. Випуск 2 (70). С. 23-27.

С. Албула,⁹ О. Манжай¹⁰, О. Подобний¹¹ та інші. Серед фундаментальних досліджень останніх років можна виділити праці, які містять законотворчі ініціативи в контексті пошуку оптимальних шляхів із метою удосконалення кримінальної розвідки, зокрема: А. Мовчана¹², І. Федчака,¹³ О. Користіна, Д. Пефтієва та В. Некрасова¹⁴.

З огляду на викладене, концептуальні основи та організаційно-правові засади законодавчого забезпечення кримінальної розвідки не лише залишаються в тренді, а й потребують суттєвого оновлення, оскільки вони мають бути адаптовані до сучасних тенденцій і загроз поширення організованої злочинності; крім того, відповідати взятим Україною зобов'язанням у зв'язку зі вступом до ЄС, нормативним вимогам і стандартам щодо протидії організованим злочинності, у тому числі й транснаціональній, які діють у державах-членах ЄС.

Метою дослідження є обґрунтування концептуальних і правових засад запровадження в Україні сучасної системи кримінальної розвідки як складової сектору безпеки і оборони, з урахуванням ситуації, обумовленої правовим режимом воєнного стану. Зокрема, це стосується необхідності формування в Україні постійної системи оцінки загроз організованої злочинності та тяжких злочинів (СОСТА), визначення на законодавчому рівні Національного координатора з питань боротьби з організованою злочинністю. Крім того, дослідження спрямоване на встановлення узгодженості запропонованих змін із міжнародно-правовими стандартами у зазначеній сфері, насамперед рекомендаціями Європейської Комісії стосовно досягнення відповідності законодавства України основним вимогам права ЄС (*acquis*) щодо протидії організованим злочинності.

Предметом дослідження є Стратегія боротьби з організованою злочинністю від 16.09.2020, План заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю від 27.09.2022, Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки від 11.05.2023, План пріоритетних дій Уряду на 2025 рік від 18.02.2025, інші програмні документи, що визначають концептуальні основи кримінального аналізу, організаційно-правові засади у сфері протидії організованим злочинності в Україні. Через призму кращих практик закордонного

⁹ Албул С.В. Методологія кримінальної розвідки: теоретико-праксеологічний дискурс. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 2. С. 34–37.

¹⁰ Манжай О.В. Аналіз методології кримінальної розвідки в зарубіжних країнах. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. Вип. 3. С. 256–265.

¹¹ Подобний О.О. Сутність, значення та актуальні сучасні проблеми кримінальної розвідки. *Кримінальна розвідка: методологія, законодавство, зарубіжний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 29 квітня 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 53–55.

¹² Мовчан А.В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції: навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.

¹³ Федчак А.І. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів. 2021. 288 с.

¹⁴ Користін О. Є., Пефтієв Д. О., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. *ILP : навчальний посібник* / за заг. ред. М.Г. Вербеньського. Київ, 2019. 120 с.

досвіду досліджуються тенденції, результативні здобутки, інституційні засади та нормативно-правові документи, які регламентують сферу кримінальної поліцейської розвідки як важливої складової правоохоронної діяльності на теренах ЄС. При цьому визначено та узагальнено компетенцію спеціально створених державних органів – відповідальних суб'єктів (національних координаторів) у сфері боротьби з організованою злочинністю (Велика Британія, Австралія, Австрія, Іспанія).

Загалом кримінальна розвідка являє собою важливу складову оперативно-розшукової діяльності щодо пошуку, отримання, фіксації, оцінювання, прогнозування та використання інформації за допомогою системи розвідувальних, пошукових, інформаційно-аналітичних заходів, у тому числі з використанням оперативних та оперативно-технічних засобів, які спрямовані на своєчасне запобігання, виявлення і нейтралізацію реальних та потенційних кримінальних загроз, захист особи, держави і суспільства від злочинності. Основною метою кримінальної розвідки є своєчасне запобігання, виявлення і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам України від організованої злочинності, у тому числі й транснаціональної і транскордонної.

Відповідно до основних засад державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю стратегічними завданнями кримінальної розвідки виступають (Табл. 1):

Таблиця 1

Стратегічні завдання кримінальної розвідки	добування, аналітична обробка та надання правоохоронним органам інформації про стан, тенденції та загрози розвитку організованої злочинності в державі;
	сприяння спеціальними заходами здійсненню державної політики України з викорінення організованої злочинності з економічної, соціальної та гуманітарної, інформаційної, екологічної, науково-технологічної, енергетичної та політичної сфер суспільства;
	протидія діяльності організованих злочинних угруповань, проникненню їх членів до органів державної влади та поширенню їх впливу на процеси, що відбуваються в державі та суспільстві;
	запобігання загрозам національним інтересам із боку організованої злочинності, у тому числі й транснаціональної, вивчення явищ і

	чинників, що ними викликаються і створюють потенційну небезпеку національним інтересам, розробка і реалізація заходів із нейтралізації та ліквідації організованих злочинних угруповань, створення необхідних умов для їх викриття оперативно-розшуковими та кримінально-процесуальними засобами.
--	---

Кримінальна розвідка відіграє ключову роль у сучасній правоохоронній діяльності, оскільки сприяє системній боротьбі зі складними та витонченими організованими злочинними угрупованнями. Кримінальна розвідка формує спектр знань про злочинність, злочинні організації, визначає притаманні їм особливості. Інтегруючи кримінальну розвідку у свої операції, правоохоронні органи можуть перейти від реактивного підходу до більш проактивної позиції у сфері боротьби з організованою злочинністю. Це не тільки сприяє більш ефективному розкриттю злочинів, але й реалізації превентивної функції знищення організованих злочинних мереж до того, як вони зможуть завдати реальної шкоди охоронюваним державою інтересам.

Загалом для виконання завдань кримінальної розвідки уповноваженим правоохоронним органам надається право¹⁵ (стаття 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»):

- 1) опитувати осіб за їх згодою, використовувати їх добровільну допомогу;
- 2) здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями статей 260, 263-265 КПК України;
- 3) здійснювати спостереження за особою, річчю або місцем, аудіо-, відеоконтроль місця згідно з положеннями статей 269, 270 КПК України;
- 4) мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників;
- 5) використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями статті 275 КПК України;
- 6) отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про кримінальні правопорушення, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави;
- 7) створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи;
- 8) безпосередньо проводити або ініціювати проведення кримінального аналізу.

Кримінальна розвідка має стратегічний і тактичний рівні (Табл. 2). Стратегічна кримінальна розвідка застосовується задля забезпечення національної безпеки, прогнозування та відстеження зростання злочинної

¹⁵ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 року № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>

активності і встановлення пріоритетів діяльності уповноважених правоохоронних органів. Своєю чергою, стратегічний кримінальний аналіз – ідентифікація та оцінювання кримінальних загроз, визначення вразливостей правоохоронної системи або криміногенного середовища, формування управлінських рішень щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень і протидії злочинності, він здійснюється з метою підготовки стратегічних управлінських рішень та визначення ризиків розвитку криміногенної ситуації. На тактичному рівні кримінальна розвідка орієнтується на знання про види злочинних організацій та груп, включає аналіз тих злочинів, які через їх складність, тяжкість або характер повторюваності не можуть бути ефективно виявлені шляхом проведення звичайного розслідування окремої справи. Тобто тактичний кримінальний аналіз – аналіз злочинності та злочинів на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи з метою напрацювання тактичних заходів із затримання злочинців, виявлення ризиків і попередження конкретних правопорушень.

Таблиця 2

Структура кримінальної розвідки

Стратегічний рівень	Тактичний рівень
вжиття заходів із метою забезпечення національної безпеки, профілактики, прогнозування та відстеження зростання злочинної активності, встановлення пріоритетних засад діяльності уповноважених правоохоронних органів у контексті розбудови державної кримінальної політики	формування знань, вмінь та навичок щодо сфер і видів діяльності організованих злочинних угруповань, проведення кримінального аналізу тяжких та особливо тяжких злочинів, які через свою складність або характер повторюваності не можуть бути ефективно виявлені або розкриті шляхом проведення звичайного досудового або спеціального розслідування

II. Основна частина.

1. Моделі і стратегії кримінальної поліцейської розвідки.

Кримінальна розвідка, впроваджена в правоохоронну діяльність переважної більшості держав світу, залишається важливою частиною функції забезпечення громадської безпеки, яка здійснюється органами поліції у співпраці з аналітиками. У світі існують різні моделі та стратегії поліцейської розвідки, наприклад, у Великій Британії – National Intelligence Model, у США – National Criminal Intelligence Sharing Plan, у Канаді – SLEIPNIR. В Європейському Союзі впроваджено в практичну площину проактивний підхід у сфері боротьби з

організованою злочинністю, в основі якого перебуває саме розвідувальна інформація (Intelligence Led Policing) – аналіз відомостей, здобутих шляхом специфічної поліцейської діяльності у сфері збирання тієї чи іншої інформації. Ефективне залучення поліцейського підрозділу кримінального аналізу є надзвичайно важливим для діяльності правоохоронних органів у контексті забезпечення більш глибокого розуміння кримінального середовища та визначення методів протидії злочинним угрупованням. Зазначені підрозділи надають державним інституціям відповідні знання та рекомендації, що сприяє ефективному використанню їх ресурсів. Завдяки правильному визначенню завдань такі підрозділи можуть бути неоціненно корисними під час розроблення стратегічних планів в умовах підготовки до потенційних викликів¹⁶.

У більшості європейських держав із метою покращення координації у сфері боротьби з організованою злочинністю створені та використовуються відповідні державні органи (координатори) при урядах або міністерствах внутрішніх справ. Так, серед авторитетних кримінально-розвідувальних організацій виділяються: Національне агентство боротьби зі злочинністю Великої Британії (NSA), Австралійська комісія кримінальної розвідки (ASIC), Австрійське федеральне управління кримінальної поліції (BK), Центр боротьби з тероризмом і організованою злочинністю Іспанії (CITCO), міжнародна організація кримінальної поліції (ІНТЕРПОЛ) та Європейське управління кримінальних розслідувань поліції (ЄВРОПОЛ) (Табл. 3).

¹⁶ Федчак А. І. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.

Державні органи, які здійснюють координацію заходів у сфері боротьби з організованою злочинністю на національному рівні

Держава	Національний координатор у сфері боротьби з організованою злочинністю
Велика Британія	Національне агентство боротьби зі злочинністю
Австралія	Австралійська комісія кримінальної розвідки
Австрія	Федеральне управління кримінальної поліції
Іспанія	Центр боротьби з тероризмом і організованою злочинністю

2. Інституційно-функціональне забезпечення координації заходів у сфері боротьби з організованою злочинністю з використанням методології кримінального аналізу.

Так, у структурі Інтерполу функціонує спеціальний підрозділ, який здійснює аналіз стану злочинності (The Criminal Analysis Sub-directorate – CAS)¹⁷, як частина Директорату аналізу злочинності цієї організації, що забезпечує аналітичну підтримку Генерального Секретаріату. CAS складається з аналітичних служб: відділу аналізу оперативної інформації, відділу стратегічного аналізу, відділу визначення ризиків і консультацій з аналітичних питань. Ця структура працює в тісному зв'язку з іншими спеціалізованими підрозділами, забезпечує аналітичну підтримку Інтерполу в усіх питаннях, які належать до його компетенції.

У провідних державах світу, де кримінальна розвідка стала більш розвиненою (Велика Британія, Австралія, Австрія, Іспанія) у рамках правоохоронної діяльності, вона залишається важливою частиною громадської безпеки й перебуває у компетенції спеціально створених із цією метою відповідальних суб'єктів (координаторів). Відповідно до концептів державної кримінальної політики в інших державах здійснення заходів у сфері кримінальної розвідки покладається на аналітичні підрозділи національних органів поліції. Сучасна організація кримінальної розвідки передбачає інституційне створення окремої уповноваженої відповідальної структури у складі кожної поліцейської організації. Слід вказати, що в деяких країнах підрозділи фінансової розвідки визначені як невід'ємна складова кримінальної розвідки, як це передбачено у Національному агентстві боротьби зі злочинністю Великої Британії (NCA) та у структурі Австрійського федерального управління кримінальної поліції (BK).

¹⁷ Criminal intelligence analysis Interpol. URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Criminal-intelligence-analysis>

У жовтні 2013 року у *Великій Британії* розпочало свою діяльність Національне агентство боротьби зі злочинністю (National Crime Agency (NCA))¹⁸. У рамках своїх повноважень NCA опікується боротьбою з міжнародною організованою злочинністю, нелегальною міграцією, економічними та фінансовими правопорушеннями, кіберзлочинністю. Основним актом законодавства, який регулює діяльність NCA, є Закон «Про злочини та суди» (ССА 2013)¹⁹. Пріоритетом функціональної діяльності NCA є розслідування тяжких злочинів, вчинених організованими злочинними угрупованнями. Кримінальна розвідка та оперативна діяльність NCA здійснюються на основі отриманих розвідувальних даних, і спрямовані на пошук, виявлення та протидію злочинцям із найбільшим ризиком завдання значної шкоди Великій Британії, її громадянам і партнерам за кордоном. До категорії тяжких злочинів, вчинених у складі організованих злочинних угруповань та які провокують тенденційні загрози сучасності, відносяться: хабарництво, корупція, ухилення від санкцій; сексуальна експлуатація і насильство над дітьми; кіберзлочинність; незаконна наркоторгівля; фінансові шахрайства й економічна злочинність; обіг нелегальної вогнепальної зброї та боєприпасів; торгівля людьми; відмивання грошей і незаконне фінансування; організована імміграційна злочинність тощо.

У своїй діяльності NCA використовує кримінальну розвідку на таких рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному. Джерелами надходження розвідувальних даних, на підставі яких проводиться кримінальний аналіз, є: загальнодоступна інформація, як-от соціальні мережі (відкритий код); таємні розвідувальні джерела; доповіді офіцерів під прикриттям; технічне перехоплення комунікацій; інформація від партнерів із правоохоронних органів Великої Британії та із-за кордону; інформація, отримана від органів національної безпеки та розвідки; звітність приватного сектору; інформування з боку представників громадськості. Штатна чисельність NCA складає понад 5000 співробітників, які мають широкий спектр знань і виконують різноманітні функції з метою захисту суспільства від серйозної та організованої злочинності. Офіцери збирають і аналізують дані та розвідувальні дані, щоб зрозуміти зміст потенційних загроз, проводять розслідування й переслідують злочинців, які завдають найбільшої шкоди.

Одночасно NCA мають у своєму розпорядженні представництва Інтерполу та Європолу. Також утворено міжнародну мережу офіцерів, які працюють у 50 державах світу і які, своєю чергою, здійснюють співпрацю з міжнародними партнерами з метою координації та підтримки правоохоронних органів Великої Британії за кордоном у сфері боротьби з організованою злочинністю. Завдяки співпраці з приймаючою державою налагоджено обмін розвідданими, відбувається методична допомога щодо спільної оперативно-розшукової

¹⁸ National Crime Agency. URL: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk>

¹⁹ Crime and Courts Act 2013. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/22/data.xht?view=snippet&wrap=true>

діяльності. Також за ініціативи НСА організовано співпрацю з правоохоронними органами 150 держав світу в рамках виконання функціональних завдань, спрямованих на виявлення та знищення міжнародних каналів і зв'язків за участю організованих злочинних угруповань. Щорічно НСА оприлюднює Національну стратегічну оцінку серйозної та організованої злочинності²⁰, яка містить здобутки за результатами річної діяльності НСА, визначає реальні і потенційні загрози, шляхи їх подолання та напрями удосконалення поліцейської оперативно-службової діяльності.

Австралійська комісія кримінальної розвідки (ACIC) – це спеціалізоване національне агентство, яке здійснює кримінальну розвідку, бере участь у спільних розслідуваннях і розвідувальних операціях, зосереджуючись на виявленні, запобіганні та протидії організований злочинності в Австралії та за її межами. До сфери компетенції ACIC належить, крім того, забезпечення національної безпеки, запобігання та протидія незаконному обігу вогнепальної зброї та наркотиків, протидія кіберзлочинності, боротьба зі злочинністю у кредитно-фінансовій сфері, протидія іншим загрозам та викликам федерального та регіонального масштабів, формування пріоритетних засад державної політики щодо запобігання злочинності. ACIC сприяє діяльності поліції та інших органів правопорядку, співпрацює з державними й територіальними спеціальними групами щодо боротьби зі злочинністю.

Юрисдикція цієї правоохоронної структури регламентована Законом «Про Австралійську комісію з питань злочинності»²¹, норми якого передбачають такі основні повноваження цієї інституції: розслідування справ, пов'язаних із федеральною організованою злочинністю; збір, аналіз і поширення відкритої інформації та розвідувальних даних, ведення національної бази інформаційних ресурсів і розвідувальних даних; аналіз та обмін кримінальною інформацією й розвідданими між усіма органами правопорядку; проведення спеціальних операцій та спеціальних розслідувань, у тому числі коли інші органи правопорядку не можуть бути використані; сприяння Федеральній поліції Австралії, Департаменту імміграції та охорони кордону, Національній антикорупційній комісії у питаннях щодо реалізації їх повноважень; здійснення заходів у сфері забезпечення кримінальної розвідки; здійснення контрольних повноважень у сфері фінансової звітності; надання результатів перевірок щодо наявності судимості; виконання інших повноважень.

У 2021 році в Австралії набув чинності закон²², який надав повноваження Федеральній поліції (AFP) та Комісії з кримінальної розвідки (ACIC) отримувати

²⁰ The National Strategic Assessment of Serious and Organized Crime (SOC). URL: <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/nsa-2025>

²¹ Australian crime commission Act 2002. URL: https://www8.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/cth/consol_act/acca2002289

²² Surveillance Legislation Amendment (Identify and Disrupt) Act 2021. URL: <https://www.homeaffairs.gov.au/about-us/our-portfolios/national-security/lawful-access-telecommunications/surveillance-legislation-amendment-identify-and-disrupt-act-2021>

доступ до акаунтів громадян і стежити за австралійцями й іноземцями, яких підозрюють у вчиненні злочинів, навіть без дозволу суду. Законодавчо цим органам правопорядку дозволено розслідувати будь-яке «тяжке правопорушення в межах Співдружності». Тобто під дію закону потрапили як злочини терористичної спрямованості, так і насильство щодо дітей, використання «піратських» програм або ухилення від сплати податків тощо. На виконання приписів закону співробітники приватних компаній (наприклад, інтернет-провайдерів) зобов'язані надавати допомогу поліції у зломі пристроїв і акаунтів підозрюваних.

Австрійське федеральне управління кримінальної поліції (БК)²³ являє собою правоохоронний орган, який уповноважений здійснювати заходи, спрямовані на запобігання та протидію організований злочинності, одночасно виступає національним і міжнародним контактним центром для налагодження співпраці між поліцейськими структурами на теренах ЄС. Федеральне управління кримінальної поліції Австрії розпочало свою діяльність у 2003 році. Правовою основою його діяльності є федеральний закон Австрії «Про створення та організацію Федерального управління кримінальної поліції»²⁴. У межах своєї компетенції, з метою вивчення загрозливих тенденцій розвитку та трансформацій кримінального середовища, розробки ефективних стратегій, Федеральне управління кримінальної поліції організовує співпрацю між усіма органами правоохоронними інституціями, у тому числі в рамках міжнародного поліцейського співробітництва, із використанням методології сучасних інструментів кримінального аналізу. Федеральне управління кримінальної поліції розробляє стратегію боротьби з організованою злочинністю, проводить оцінку загроз та аналіз тенденцій поширення злочинності, координує організацію навчання співробітників кримінальної поліції, сприяє реалізації міжнародних поліцейських проєктів.

Окрім цього, Федеральне управління кримінальної поліції Австрії ініціює, спрямовує, координує розслідування щодо організованої злочинності, насильницьких злочинів і злочинів проти сексуальної недоторканності, злочинів, пов'язаних із наркотиками, торгівлею людьми, контрабандою та тероризмом. Із метою протидії злочинам у сфері кібербезпеки в його складі було утворено Центр компетенції з кіберзлочинності (C4). Федеральне управління кримінальної поліції у рамках взаємодії підтримує інші поліцейські департаменти та відповідні підрозділи, надає сприяння й допомогу, наприклад, у сферах захисту свідків і жертв, кримінальної психології завдяки роботі переговорних груп або шляхом проведення спеціальних таємних розслідувань. Центр компетенції з питань кіберзлочинності надає підтримку в галузі ІТ-криміналістики та відповідає за збереження електронних доказів. На додаток до наукових методів, які

²³ Das Bundeskriminalamt, kurz (BK). URL: <https://www.bundeskriminalamt.at/101/start.aspx>

²⁴ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Bundeskriminalamt-Gesetz, Fassung vom. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20001745>

використовуються в криміналістиці, все більшого значення набувають кримінологічні й соціальні дослідження з метою здійснення оперативного аналізу кримінальних справ, інтегрованого розвитку методичних підходів до розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів. Окрім того, Федеральне управління кримінальної поліції збирає ідентифікаційні дані, такі як відбитки пальців і ДНК, порівнює їх у національних і міжнародних базах даних. Центральна служба ідентифікації керує національними банками біометричних даних, оцінює профілі ДНК у базах даних.

Структурно Федеральне управління кримінальної поліції складається із 7 департаментів, 29 офісів та 69 відділів. Із метою посилення міжнародного співробітництва 26 австрійських офіцерів працюють у 22 країнах ЄС та в структурі Європолу. Усі повідомлення про розшук злочинців накопичуються в центральному слідчому відділі Федерального управління кримінальної поліції Австрії. Відбувається національний і міжнародний обмін інформацією про розшукуваних осіб у шенгенській інформаційній системі (SIS) та європейській мережі розшуку осіб і предметів. Кожна держава ЄС, яка використовує шенгенську інформаційну систему (SIS), створила національне бюро SIRENE, яке працює у форматі 24/7 і відповідає за обмін інформацією та координацію діяльності, пов'язаної з оповіщеннями SIS. Європол також має власне бюро SIRENE. Своєю чергою, поліція Австрії використовує інформаційну систему «SIRENE Austria» як у масштабах країни, так і за кордоном. Завдання, які вирішує національна інформаційна система в рамках діяльності австрійського бюро SIRENE, включають: надання додаткової інформації про оповіщення; перевірка сповіщень про осіб, які розшукуються, з метою їхнього подальшого затримання; організація контактів із державою ЄС, яка надіслала сповіщення; координація транскордонної діяльності, пов'язаної з оповіщеннями SIS; обробка запитів на доступ до персональних даних²⁵.

В Іспанії спеціальним координаційним органом у сфері боротьби з організованою злочинністю є створений у 2014 році у зв'язку з необхідністю посилення координації питань, пов'язаних з організованою злочинністю та терористичними загрозами, Центр розвідки з протидії тероризму та організованих злочинності (CITCO)²⁶, який входить до Державного секретаріату з питань безпеки Міністерства внутрішніх справ. У Центрі зайнято понад 2000 співробітників. До основних його завдань відносяться: збір та аналіз інформації стратегічного рівня щодо тероризму й загроз, пов'язаних з організованою злочинністю; розробка спеціальних стратегій для боротьби з терористичною діяльністю; визначення критеріїв співпраці з оперативними

²⁵ SIRENE cooperation. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-information-system/sirene-cooperation_en

²⁶ CITCO: Centro de Inteligencia contra el Terrorismo y el Crimen Organizado. URL: <https://directoresdeseguridad.es/2025/02/07/citco>

підрозділами Корпусу національної поліції та Національної гвардії для проведення спільних операцій тощо²⁷. Таким чином, Центр розвідки з протидії тероризму та організований злочинності є іспанською розвідувальною структурою, яка відповідає за управління та аналіз усієї стратегічної інформації, пов'язаної із заходами у сфері боротьби з тероризмом та організованою злочинністю, протиправною діяльністю радикальних організацій. Центр розвідки з протидії тероризму та організований злочинності було створено на підставі Королівського указу 873/2014²⁸, а його основними завданнями є: 1) пошук, фіксація, отримання та аналіз оперативної інформації; проведення кримінального аналізу щодо організованої злочинності, тероризму, насильницького радикалізму, які мають відношення або необхідні для розробки стратегічної та перспективної кримінальної розвідки, пов'язаної з цими явищами, як на національному, так і на міжнародному рівнях; 2) підготовка щорічних звітів про ситуацію з організованою злочинністю, тероризмом і насильницьким радикалізмом в Іспанії, а також проведення періодичної оцінки загроз у цих сферах; 3) розробка та внесення змін і доповнень до національних стратегій боротьби з організованою злочинністю й тероризмом, постійне їх оновлення, координація у сфері окреслених питань тощо.

Також в Іспанії діє Закон про спрощення обміну інформацією та розвідувальними даними між службами безпеки держав-членів ЄС²⁹, метою якого є встановлення спрощених процедур і правил, відповідно до яких уповноважені правоохоронні органи можуть обмінюватися з відповідними компетентними службами держав-членів ЄС доступною інформацією та розвідувальними даними для здійснення: 1) кримінально-розвідувальних операцій, які включають збір, обробку та аналіз інформації щодо злочинної діяльності; 2) кримінальних розслідувань, які проводяться правоохоронними органами або компетентними судовими органами і спрямовані на вжиття необхідних заходів для встановлення особи підозрюваних, обставин вчинення того чи іншого кримінального правопорушення. До компетентних служб безпеки відносяться поліцейські та митні органи, уповноважені виявляти, запобігати та розслідувати злочинну діяльність, у тому числі ту, яка здійснюється міжнародними організованими злочинними угрупованнями. Стаття 9 цього Закону встановлює, що інформація та розвідувальні дані надаються на запит компетентних правоохоронних органів інших держав-членів ЄС, які, діючи відповідно до повноважень, наданих їм національною правовою системою,

²⁷ Семенюк О.Г. Національний координатор у сфері боротьби з організованою злочинністю. URL: <https://elar.navs.edu.ua/items/bf1e1f3a-384f-4922-aadb-1cd991c0e026/full>

²⁸ Real Decreto 873/2014, de 10 de octubre, por el que se modifica el Real Decreto 400/2012, de 17 de febrero, por el que se desarrolla la estructura orgánica básica del Ministerio del Interior. URL: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2014-10398

²⁹ Ley 31/2010, de 27 de julio, sobre simplificación del intercambio de información e inteligencia entre los servicios de seguridad de los Estados miembros de la Unión Europea. URL: <https://www.boe.es/eli/es/l/2010/07/27/31/con>

проводять кримінальне розслідування або переслідування чи операцію зі збору інформації в рамках кримінального аналізу.

Кримінальна розвідка посідає важливе місце в поліцейській діяльності Європолу (*Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності*)³⁰ – структури, яка здійснює координацію роботи поліцейських органів та інших компетентних структур держав-учасниць ЄС з метою підвищення ефективності співпраці відповідальних поліцейських структур у боротьбі з міжнародною злочинністю. Компетенція Європолу поширюється на боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та іншими формами тяжких злочинів, зважаючи на масштаби, значущість та наслідки таких злочинів. Європол із самого початку свого заснування здійснював збір та аналіз розвідувальної інформації про злочини, – від торгівлі наркотиками до контрафакції й тероризму. Починаючи з 1999 року Європол зосередився на розвитку та удосконаленні аналітичних спроможностей, необхідних для підвищення ефективності національних досудових розслідувань.

3. Європейська модель кримінальної розвідки.

У 2005 році міністри внутрішніх справ держав-членів ЄС узгодили «Європейську модель кримінальної розвідки» (ECIM) з метою координації розслідувань проти організованої злочинності на теренах ЄС відповідно до методики, яка отримала назву «поліцейська діяльність на основі розвідувальних даних»³¹. Європол також активно займається аналітичними дослідженнями. У його складі працюють висококваліфіковані аналітики, які реалізують як стратегічні проєкти (щорічні доповіді щодо оцінки загроз організованої злочинності), так і оперативні. Під час проведення заходів щодо розкриття злочинної діяльності аналітиками Європолу використовуються спеціальні індикатори, а саме: визначення тенденцій, ролі та місця злочинних організацій у тіньовій економіці, включаючи мережу «Даркнет», обсяги наявних фінансових ресурсів і можливостей організованих злочинних угруповань, статистичні показники сфер злочинної діяльності за територіальним принципом тощо.

Поліцейська діяльність, керована розвідувальною інформацією, – це основа правоохоронної діяльності, яка передбачає збір розвідувальної інформації та спрямування наявних ресурсів поліції на боротьбу з організованою злочинністю. Ідея полягає в тому, щоб сприяти поліцейським структурам держав-членів ЄС, спільно планувати та проводити розслідування. ECIM визначає, як ЄС може досягти цього, забезпечивши спільну роботу національних поліцейських органів, аналітиків кримінальної розвідки Європолу та операцій проти будь-яких злочинних загроз. Інтегруючи кримінальну розвідку у свої операції,

³⁰ Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол). Europol. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

³¹ Europol and the European Criminal Intelligence Model: A Non-state Response to Organised Crime (ARI). URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/europol-and-the-european-criminal-intelligence-model-a-non-state-response-to-organised-crime-ari>

правоохоронні органи можуть перейти від реактивного підходу до більш проактивної і превентивної позиції у боротьбі зі злочинністю. Це сприяє не тільки більш ефективному розкриттю злочинів, але й ефективній протидії організованим злочинним угрупованням (Табл. 4).

Таблиця 4

Стратегічні завдання Європолу у сфері боротьби з організованою злочинністю

1.	Збір, зберігання, обробка, аналіз та обмін інформацією, включаючи кримінальну розвідку
2.	Координація, організація та проведення слідчо-оперативних заходів
3.	Підготовка аналізу загроз, стратегічного та оперативного аналізу, звітів про загальну криміногенну ситуацію в ЄС, зокрема звіту SOCTA
4.	Розвиток, розповсюдження та просування експертних знань, умінь та навичок із метою удосконалення методології щодо запобігання та профілактики злочинності, процедур розслідування та (криміналістичних) технічних методів, а також надання консультацій державам-членам

Відповідно до Регламенту ЄС 2016/794³² (стаття 4) серед ключових завдань Європолу визначено саме збір, зберігання, обробку, аналіз та обмін інформацією, включаючи кримінальну розвідку. У межах повноважень Європол готує оцінку загроз, стратегічний аналіз, звіти про криміногенну ситуацію з метою визначення стратегічних та оперативних пріоритетів подальшого розвитку кримінальної політики ЄС у сфері боротьби з організованою злочинністю. Європейська концепція кримінальної розвідки – це набір заходів, спрямованих на виявлення та профілактику тяжких та особливо тяжких злочинів, а також здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення розкриття злочинів, вчинених у складі організованих злочинних угруповань. Саме завдяки налагодженню інформаційного обміну відбувається ефективний збір даних, консолідуються інформаційні потоки, відбувається розвиток інформаційного забезпечення інфраструктури кримінального аналізу національних поліцейських структур під егідою ЄС.

У 2023 році ЄС ухвалив Директиву про обмін інформацією між правоохоронними органами держав-членів, положення якої встановлюють правила, згідно з якими правоохоронні органи держав-членів ЄС можуть ефективно обмінюватися існуючою інформацією та розвідувальними даними з

³² Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/794/oj/eng>

метою проведення кримінальних розслідувань або спеціальних операцій³³. Директива охоплює обмін інформацією з метою запобігання, виявлення або розслідування кримінальних правопорушень між компетентними правоохоронними органами держав-членів ЄС. Ключовими позиціями Директиви є: встановлення або призначення державами-членами Єдиних контактних пунктів, до яких необхідно надсилати запити на інформацію; організація надання інформації відповідно до таких запитів; обов'язкові часові обмеження для надання запитуваної інформації та причини відмови у таких запитах. Обмін інформацією відповідно до положень Директиви здійснюється відповідно до п'яти загальних принципів: доступність; еквівалентність доступу; конфіденційність; право власності держави на дані; надійність таких даних.

Із метою забезпечення необхідної гнучкості з огляду на оперативні службові потреби, Директива передбачає два способи обміну інформацією. Перший – це надання інформації без попереднього запиту, тобто надання інформації з власної ініціативи. Другий – це надання інформації за запитом на інформацію, поданим Єдиним контактним пунктом або компетентним правоохоронним органом безпосередньо до компетентного правоохоронного органу іншої держави-члена ЄС.

Важливе значення для визначення й узагальнення отриманих здобутків у сфері діяльності поліцейських структур держав-членів ЄС має методологія Європолу щодо оцінки загроз організованої злочинності та тяжких злочинів (SOCTA)³⁴. SOCTA передбачає використання спеціальних методів збирання, узагальнення та аналізу якісних і кількісних показників щодо рівня та характеристики тяжких злочинів і організованої злочинності на території держав ЄС. SOCTA надає змогу встановлювати та оцінювати ризики впливу загроз організованої злочинності та тяжких злочинів на суспільні процеси в державах-членах ЄС, ідентифікувати злочинні організації та мережі, сфери їх дії, виявляти інфраструктуру, яка використовується організованими злочинними угрупованнями, а також інші чинники і фактори, які формують зміст та спрямованість організованої злочинності. SOCTA використовує змішаний підхід, який включає якісні та кількісні методи аналізу й набір чітко визначених індикаторів для конкретизації найбільш загрозливих кримінальних явищ. Метою методології є послідовна оцінка ключових загроз організованої злочинності та тяжких злочинів у ЄС. Одночасно SOCTA визначає поточні та перспективні тенденції розвитку організованої злочинності, особливості діяльності організованих злочинних угруповань і окремих злочинців на територіях держав ЄС. Завдяки SOCTA стає можливим відслідкувати динаміку та взаємозв'язок між

³³ Directive (EU) 2023/977 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 on the exchange of information between the law enforcement authorities of Member States and repealing Council Framework Decision 2006/960/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023L0977>

³⁴ Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/socta-report>

організованою злочинністю і прогресивними технологіями, зокрема штучним інтелектом.

Найбільш поширеним підходом у проактивній правоохоронній діяльності Європолу є Intelligence-led Policing (ILP)). Цей підхід ґрунтується на широкому застосуванні різних методик кримінального аналізу як основи діяльності органів правопорядку. Використання цього підходу передбачає здійснення стратегічного планування, розробку оперативних планів дій та використання спеціального інструментарію для боротьби з організованою злочинністю. Вказаний підхід реалізується в рамках єдиної моделі правоохоронної діяльності і складається з таких елементів: планування і постановка задачі; збір та оцінка інформації; обробка інформації; аналітична робота; надання інформаційних висновків; зворотній зв'язок.

Проактивна поліцейська діяльність безпосереднім чином впливає на рівень громадської безпеки, що в європейських державах визнано одним з основоположних критеріїв оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів. Своєю чергою, прогностична правоохоронна діяльність є стратегією проактивної правоохоронної діяльності, що використовує програмне забезпечення на базі певних алгоритмів і дані із різних джерел задля прогнозування ситуацій майбутнього вчинення злочинів. Прогностична правоохоронна діяльність передбачає передусім виявлення певних регіонів, де злочини можуть відбутися. Використовуючи спеціальне програмне забезпечення, правоохоронці можуть виявляти такі райони та будувати «карти передбачуваної злочинної діяльності». Окрім цього, цей підхід може передбачати прогнозування ефективності певних правоохоронних заходів. Цей метод, певною мірою, може використовуватися для оцінки ефективності правоохоронної діяльності. Тобто коли прогнозування вказуватиме на зниження рівня злочинності, це може свідчити про ефективність дій органів поліції і навпаки. У цілому ж оцінювання діяльності правоохоронних органів мало піддається уніфікації і передбачає складний кримінологічний аналіз відповідно до різних видів та форм злочинності.

Вагомим здобутком практичної реалізації європейської моделі кримінальної розвідки стала «Операція Каріатид»³⁵, успішно реалізована Європолем у 2024 році, під час неї було затримано 38 осіб, звинувачених у підробці понад 2000 творів сучасного мистецтва. Розслідування, яке тривало півтора року й проводилося італійськими поліцейськими у співпраці з бельгійськими, французькими та іспанськими колегами, призвело до виявлення та знищення організованого злочинного угруповання, яке вірогідно могло завдати економічних збитків на суму понад 200 мільйонів євро. Одночасно було вилучено фальшиві витвори мистецтва, серед яких були підроблені роботи

³⁵ International operation leads to seizure of 2 000 fake works of art with potential losses of EUR 200 million. URL: <https://gracechurchfcp.com/2024/11/international-operation-leads-to-seizure-of-2-000-fake-works-of-art-with-potential-losses-of-eur-200-million/>

відомих художників Європи. Розслідування щодо фальшивих творів мистецтва надало змогу виявити мережу фальсифікаторів у таких державах ЄС, як Іспанія, Франція та Бельгія. Після виготовлення фальшивих творів мистецтва транснаціональна злочинна мережа співпрацювала з декількома спільними аукціонними будинками в Італії з метою їх реалізації. Саме напрацювання у сфері кримінальної розвідки надали змогу встановити двох фальсифікаторів і дві малярні майстерні, які використовувалися для масштабного виготовлення підробок. Попередивши потрапляння творів мистецтва на європейський ринок, поліція запобігла збитковості індустрії аукціонів в ЄС. За згодою відповідних органів влади, за підтримки Євроюсту та Європолу, усі підроблені твори мистецтва та предмети були вилучені й передані владі Італії для подальшого аналізу.

Ще один приклад успішного використання кримінальної розвідки – операція Європолу «Камерленд», яка відбулася в листопаді 2024 року. Європол спільно з правоохоронними органами 19 держав заарештував 25 членів транснаціональної злочинної організації, яка поширювала зображення сексуального насильства над дітьми, створені за допомогою штучного інтелекту³⁶.

Таким чином, практичний аспект, результативність і важливість використання кримінального аналізу в європейській поліцейській діяльності не можна недооцінювати. Саме тому Європол та правоохоронні органи держав ЄС повністю покладаються на кримінальну поліцейську розвідку.

4. Законодавче забезпечення кримінальної розвідки в державах ЄС.

У більшості держав-членів ЄС існують національні законодавчі акти про кримінальну розвідку. Так, наприклад, Закон *Литви* «Про кримінальну розвідку»³⁷ визначає організаційно-правові засади здійснення кримінальної розвідки, її принципи та завдання, права і обов'язки суб'єктів кримінальної розвідки, особливості проведення розслідування та використання інформації кримінальної розвідки, а також умови й порядок фінансування, координацію та контроль у цій сфері. Стаття 4 Закону встановлює завдання кримінальної розвідки, до яких відносяться: 1) попередження і профілактика злочинних діянь; 2) встановлення осіб, які готують, вчиняють або вчинили злочинні діяння; 3) захист осіб від злочинного впливу; 4) розшук осіб, які переховуються від досудового розслідування або суду, засуджених, а також осіб, які зникли безвісти; 5) розшук предметів, фінансів, цінних паперів, іншого майна; 6) забезпечення внутрішньої безпеки суб'єктів кримінальної розвідки. Стаття 19 Закону визначає, що інформація кримінальної розвідки може використовуватися у таких випадках: 1) для реалізації завдань кримінальної розвідки; 2) для

³⁶ Arrested in global hit against AI-generated child sexual abuse material. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/25-arrested-in-global-hit-against-ai-generated-child-sexual-abuse-material>

³⁷ Law on Criminal Intelligence 02.12.2012 № 2234-XI. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e9d29ac0094d11ef8e4be9fad87afa59?jfwid=32wfafms>

організації співпраці суб'єктів кримінальної розвідки; 3) у передбачених міжнародними договорами та іншими правовими актами Литовської Республіки випадках під час обміну інформацією кримінальної розвідки з правоохоронними органами іноземних держав, міжнародними організаціями та агентствами ЄС. Частина 2 статті 19 регламентує, що у випадку, якщо інформація про кримінальну розвідку використовується у кримінальному процесі, порядок її використання визначається Генеральним прокурором Литви. При використанні інформації кримінальної розвідки в кримінальному процесі мають бути захищені інтереси суб'єктів кримінальної розвідки шляхом забезпечення безпеки законспірованих учасників кримінальної розвідки та нерозголошення інформації про технічні засоби, що використовуються, та (або) детальних даних про застосування способів і заходів щодо збору інформації кримінальної розвідки. Інформація кримінальної розвідки про діяння, що має ознаки організованої злочинності, злочинного корупційного діяння корисливого характеру, за згодою прокурора рішенням керівника кримінальної розвідки може бути розсекречена та використана для проведення подальшого досудового розслідування.

У Швеції питання кримінальної розвідки регулюються законами про поліцію (Polislagen)³⁸ та про кримінальну розвідку (Lag om kriminalunderrättelseverksamhet)³⁹, положення яких визначають функціональні завдання і повноваження поліції, інших правоохоронних органів у сфері збирання та аналізу інформації, пов'язаної зі злочинністю. Закон про кримінальну розвідку Швеції 2018 року включає такі розділи: 1) цілі й завдання; 2) порядок та умови збору розвідувальної інформації, що передбачає напрями використання різних методів і сучасних цифрових технологій у поліцейській діяльності; 3) аналіз даних, алгоритми узагальнення отриманої інформації з метою аналізу криміногенної ситуації, виявлення тенденцій та загроз, подальшої розробки стратегій боротьби зі злочинністю; 4) захист прав громадян, що включає засади дотримання прав і свобод громадян, правил конфіденційності та захисту особистих даних у поліцейській діяльності; 5) напрями співробітництва, визначення шляхів конструктивної співпраці з різними правоохоронними органами та іншими установами, зокрема з Європолем, із метою ефективного обміну інформацією.

Із вересня 2023 року Міністерство внутрішніх справ Фінляндії здійснює підготовку проекту закону про поліцейську кримінальну розвідку⁴⁰ з метою адаптації поліцейської діяльності з урахуванням криміногенної ситуації та відповідно до вимог поточного безпекового середовища з метою вироблення ефективних механізмів протидії організованій злочинності. Законодавчі

³⁸ Polislagen 07.06.1984. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/polislag-1984387_sfs-1984-387

³⁹ Lag om kriminalunderrättelseverksamhet. 15.11.2018. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181693-om-polisens-behandling-av_sfs-2018-1693/

⁴⁰ Sisäistä turvallisuutta vahvistetaan rikostiedustelulainsäädännön ja tiedonvaihdon kehittämisellä. URL: <https://intermin.fi/-/sisaista-turvallisuutta-vahvistetaan-rikostiedustelulainsaadannon-ja-tiedonvaihdon-kehittamisella>

ініціативи спрямовані на те, щоб надати органам поліції повноваження задля протистояння динамічним змінам та протидії сучасним загрозам внутрішній безпеці Фінляндії. Основна мета проекту – покращити внутрішню безпеку Фінляндії, створити дієву організаційно-правову основу для здійснення кримінальної поліцейської розвідки.

Завданням законопроекту є деталізація ключових положень, присвячених кримінальній розвідці поліції, таким чином, щоб покращити здатність поліції ефективніше отримувати оперативну й аналітичну інформацію про загрози внутрішній безпеці. Перспективне схвалення цього законопроекту має на меті запровадити нові правила здійснення кримінальної розвідки, які дозволять ефективніше протидіяти організованій злочинності. Водночас кримінальна розвідка також має на меті допомогти з формуванням огляду стану криміногенної ситуації на загальнодержавному та регіональному рівнях, надасть змогу обробляти й аналізувати великі масиви інформації про будь-яку злочинну діяльність, яка загрожує внутрішній безпеці. Вказаний законопроект має бути ухвалений до 31 травня 2026 року⁴¹. Також законопроектом передбачається внесення змін до закону Фінляндії «Про поліцію»⁴² шляхом його доповнення розділом про кримінальну поліцейську розвідку під егідою Департаменту національної поліції, що дозволить використовувати методи збору інформації на більш ранній стадії, аніж це можливо в умовах сьогодення, на основі аналізу та оцінки загроз, стану криміногенної ситуації.

III. Висновки. Кримінальна розвідка – важлива складова сучасної поліцейської діяльності, спрямована на боротьбу з найбільш небезпечними проявами злочинності, зокрема: організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків та зброї, тероризмом, торгівлею людьми, кіберзлочинністю, злочинами проти майна, суспільства, держави. На цьому тлі практичне впровадження методології Європолу SOCTA в правоохоронну діяльність в Україні має стати стратегічно важливим кроком у контексті євроінтеграції, оскільки сприятиме підвищенню ефективності заходів у сфері комплексної боротьби з організованою злочинністю, посиленню національної безпеки.

В умовах реформування сектору безпеки і оборони важливим завданням держави є законодавче забезпечення посилення спроможностей правоохоронних органів, зокрема в контексті розвитку складових кримінального аналізу. Враховуючи, що організована злочинність та її прояви є ключовою загрозою для національної безпеки, впровадження кращих практик європейського та міжнародного досвіду кримінального аналізу у вітчизняну правоохоронну і, зокрема, поліцейську діяльність є актуальним, своєчасним і необхідним.

Прискорення розробки та прийняття закону про кримінальну розвідку надасть змогу покращити криміногенну ситуацію в державі, ефективніше

⁴¹ Lainsäädäntöhanke poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. URL: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM047:00/2023>

⁴² Poliisilaki 22.07.2011. № 872/2011. URL: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2011/872>

забезпечувати розподіл сил, засобів та ресурсів, і, як наслідок, – покращити показники й результати у сфері боротьби з організованою злочинністю на шляху інтеграції України в європейський безпековий простір.

Водночас потребує прискорення ухвалення проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» щодо утворення Міжвідомчої координаційної комісії у сфері боротьби з організованою злочинністю» (реєстр. № 11532 від 28.08.2024) із метою створення Національного координатора з питань боротьби з організованою злочинністю, що узгоджується з рекомендаціями авторитетних партнерів та Європейської Комісії.

***Дослідницька служба
Верховної Ради України***

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*